

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Calamitatibus Et De Cruce, Et De Veris consolationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

DE CALAMITATIBVS ET
DE CRUCE, ET DE VERIS
consolationibus.

EST omnium sapientum cogitationes & eloquentiam in Ebraijs
& apud Ethnicos consumptam esse apparet in deploracione huma-
narum miseriarum: tamen omnes confelsi sunt magnitudinem huius
tristissimi oneris, quod vniuersa humana natura sustinet, comp-
hendi non posse. **Q**UANTVM est horribilium exemplum
in tragœdijs & historijs, quæ quidem ideo recitantur, ut admoniti
nostra fragilitate, simus modestiores, nec accersamus nobis pœnas
& pœnas stultis cupiditatibus. Nec minus tamen exemplorum m-
lta quotidiana vita monstrat. Ac de causa, cur hæc hominum mis-
ra, quæ antecellit cæteris animantibus, tantis miserijs subiecta sit,
sapientes semper disputarunt, unde mors sit, unde tot morbi, unde
corporum exitia non accersita nostris consilijs, unde in imperijs tra-
ta confusiones, mutationes, ruinae, pestilentia, fame necati populi,
mersæ vrbes dehiscente terra, diluuijs totæ gentes obruta, magis
vrbes subitis incendijs profusus deletæ, deniq; alia multa sunt trahita,
quæ vel multis vel singulis accidunt sine ipsorum consilio.

PHILOSOPHI quæruunt causam in materia, quam alicuius
re æterno impetu ad alias formas, ac appetere uices. Hinc exortitur
Aristoteles suum illud dogma, de priuatione in materia. Nec debet
motum esse primum humanæ mortis & miseriarum cogitatione. De-
inde assiduis uicibus, quas videmus omnes generationum & corrup-
tionum, plantarum, & animantium omnium. Has incomprehensibilis
vices cogitavit ita ruere, ire & redire propter vagas in materia
priuationes seu appetitiones. **D**EINDE accesserunt & alij Philo-
sophi, qui addiderunt causas efficientes, scilicet stellarum consuetudo
ac positus, qui materiã varie temperat. Vnde illa sunt apud Manili-
um

Omniaq; ad numen cœli faciuntq; moueri,
Sideribus varijs mutantibus ordine fata.

ITA quæruunt philosophi in densa caligine mortis humanæ
causas. Nec falsum est illud Menandri, quamquam *ἐν τόποις ταῖς*
infinita sint, tamen longe plura esse *ἐκδοῖα*, id est, quorum causas
aut error in iudicando, aut uoluntas recto iudicio cõtraria. Vnde
peius errore accendit bellum ciuile. Paris uolens rapit Helenam,
ita bellum attrahit in Asiam. Homicida uoluntario scelere accendit
sibi pœnam. David uolens rapit alterius coniugem, & sibi ac vniuersis
sa-
pe

genti horribiles calamitates accersit. Huius generis exempla vel
numerare, perinde est ac si velis arenas omnium in aqua tum numera-

A C de voluntarijs aliquo modo vident causam philosophi,
de automatis hominum malis non vident præcipuam causam. De
ac fonte concionatur doctrina Ecclesiæ tradita ab initio voce Dei, &
propagata per Patres, Prophetas, Christum & Apostolos. Ideo obser-
uamus hic discrimen humanæ philosophiæ & doctrinæ cœlestis. Nec
vires tantum monstratur, sed etiam veræ ac firmæ consolationes &
remedia proponuntur. Principalis causa mortis, & plurimarum cala-
mitatum totius generis humani, piorum & impiorum est, prima con-
taminatio priorum parentum, & illa ipsa labe propagata in posteros.
Sic dicitur Roma. 7. Per peccatum mors intrauit in mundum, & in
omnes homines peruasit mors, eo quod omnes sunt rei. Si natura
humana non fuisset auersa à Deo, mansisset in ea vigor viuificus à
Deo inditus naturæ humanæ, nec computruissent homines ut poma,
vilesculi, ut pecudes: Sed postquam amisit integritatem, materia
languidior facta, pomorum & pecudum naturæ similis esse cœpit.
Itaque propter peccatum iratus Deus, sinit miseram naturam orbatam
suo dono, in mortem ruere, ut Psalm. 80. Defecimus in ira tua, &c.
Iam ad eandem causam morbi & omnia ἀυτὸματᾶ mala pertinent.
Deinde quia post hanc naturæ corruptionem, magna est caligo in
mentibus, & multi errores, magna imbecillitas, multæ cupiditates,
& errantes impetus, & contentus iudicij diuini. Cain, Esau, etiam si
ex generosis parentibus nati, & diligenter ad virtutem instituti sunt,
tamen accenduntur prauis cupiditatibus, ambitione, inuidentia. Et
quotidie accidit illud quod Græce dicitur, διὰ ἐπιθυμίας κερὸι κέ-
τε λογιστοῖα. Absolon, Antonius, & innumerabiles alij similes,
conuincunt se imperij, potituros esse. Erroribus igitur & prauis cupidi-
tibus quæ sequuntur naturæ deprauationē, adeo cumulamur mala,
vt etiam Ethnicus poeta exclamauerit, lugens humanas miseras:
πῶλον γὰρ κακῶν, ὡλεῖν δὲ δάλασσα. Accedit autem ad nostros
serpens, & ad cupiditates nostras incitatur Diabolus, spiritus inimi-
cus Deo, & odio Dei saeuens in imbecillē naturam hominum. Cu-
mpat igitur αὐτὸματᾶ & ἐκδοῖα mala, auget furōres Caligulæ, Ne-
ronis, & similibus, vt irritata ira Dei, crescant pœnæ & miseræ. Quis
hominum malorum satis cogitare potest? videmus in ipsis exemplis,
& experimur in nostris miserijs, humanas ærumnas tristiores esse,
quam vt earum magnitudinem cogitatione complecti, aut verbis ex-
plicare homines possint. S E U difficilius est cogitare causæ ma-
gnitudinem, quantum malum sit peccatum, quid sit ira Dei, certa
lege punientis scelera, quanta sit rabies Diaboli, audentis hominum
9 2 miseri-

miserias. Hæ causæ in genere cogitentur de malis grassantibus, in tota natura hominum, in Ecclesia, & in impijs. Sed hic multo difficilior quæstio oritur: Cum mors & cæteræ calamitates sint potius in manuum peccatorum ac scelerum, cur multo magis Ecclesia Dei miserijs onerata est, quam impia multitudo? Cur Abel interficitur à fratre? Cur Iesaiam crudelissimè scindit ferra tyrannus Manassè? Cur Ieremiam interficit Apries? Cur Zachariam pontificem? Cur Baptistam Herodes? Cur Christum Pilatus? Deniq; exempla non sunt. Plerunq; Ecclesia Dei est exiguus cœtus veræ doctrinæ possessionem retinens, & sustinens varias & ingentes ærumnas communis & peculiare. Iacob amittit coniugem in partu, amittit filium Ioseph. vagatur miser sine certa sede inter homines improbos & periberos. Et plerunq; imperia tenent prophani Principes ignorantes & contemnentes doctrinam Propheticam & Apostolicam, & antecellentes Ecclesiæ, non solum opibus, gloria & voluptatibus, sed etiam publicis virtutibus, vt quot putemus fuisse principes pios, virtute Alexandro, Pyrrho, Scipioni, aut similibus conferendos? Certe verum Ecclesiæ miseriam multos moueant, vt valde dubitent, an illa cura humani generis sit Deo, an sit aliqua Dei Ecclesiæ, an hi soli sint populus Dei, qui amplectuntur doctrinam Propheticam & Apostolicam, an Deus hunc cœtum exaudiat in ærumnis. Deniq; cum illa spectacula tristitia Ecclesiæ impellant multos, vt à Deo desistant, vt amplectantur Epicureos furores, necesse est Ecclesiam aduersus hæc scandala præmuniri, & doceri, cur Ecclesia tantis ærumnis subiecta sit, & quod tamen exaudiatur, iuuetur, sustentetur, & tandem liberetur. Hæc est sapientia Ecclesiæ propria. Primum igitur causæ impulsivæ & finales recensendæ, discendæ, sæpe cogitandæ sunt, hæc videlicet:

P R I M A, propter lapsum primorum parentum & reliquias peccati, hærentes in hac corrupta natura, Ecclesia Dei subiecta est morti corporali, & cæteris ærumnis, vt reliquum totum genus humanum. Rom. 8. Corpus morti destinatum est propter peccatum, spiritus autem vita est propter iusticiam. **S E C U N D A**, Cum mundus hanc interiorem immundiciem humanæ naturæ, dubitationes de Deo, & neglectiōem Dei non ducat esse res à Deo damnatas, & contemnat iram Dei, magis premitur Ecclesia, quia vult Deus iram suam aduersus peccata conspici, & vult in nobis poenitentiam crederet. **1. Pet. 4.** Iudicium à domo Dei incipit. Et **Ier. 30.** Castigaboe in iudicio, ne tibi videaris innocens. Et Iesaiæ vltimo: Ad opem respiciam? Nisi ad contritum spiritu, & trementem sermones meos.

T E R T I A causa, Quia Diabolus ardet maiore odio Christi Ecclesiæ, insidiatur rabiosus Ecclesiæ, & sæpe magnas dispersiones facit, vt cum hæreses excitat, sæpe evertit sanctos, vt Davidem, & longan

egam telam miseriarum texit, vt multos irretitos adigat ad desperationem. De hac causa dicitur in Genesi cap. 3. Serpens mordebit calcaneum eius. Quanta vero miseria sint illi venenati morsus, sæpe experiuntur pij, vt Dauid impulsus, vix iterum ex illis tot peccatis scandalis eluctatus est. Item Matth. 12. Redibo in domum meam & egressus sum. Item 1. Pet. vlt. Aduersarius vester Diabolus tanquam leo rugiens circumit, quærens quem deuoret. **Q**UARTA. Sapissime calamitates sunt pœnæ certorum delictorum, quas Deus vere irascens peccatis irrogat hominibus, simul vt puniat scelera, & vt retrahat lapsos ad pœnitentiam. Et hæc pœnæ cum propter lapsos lapsus irrogantur, tum vero etiam tanquam exempla proponuntur, vt ceteri commonefacti Deum timere discant, & mores regant diligentius. Sic Dauid propter adulterium & proditum Vriam, multis magnis ærumnis ex cruciatur & punitur: Filius interficit fratrem, postea mouet seditionem, expellit regno patrem, polluit incestis stupris coniuges patris. Deniq; nulla vox humana eloqui potest magnitudinem calamitatum, quas Dauid multos annos sustinuit. Sic Osiæ punitur lepra, propterea quod contra legem sacrificaturus esset. Sic Manasse abducitur in exilium propter cultus idolorum, & propter inuestigatos Prophetas. Et de vniuersi populi exilio & excidio vrbs Ierosolymæ inquit Ieremias cap. 22. Et dicit vnusquisq; proximo suo: Quare sic fecit Dominus huic magnæ ciuitati? Et respondebunt, Eo quod dereliquerit pactum Domini Dei sui, & adorauerint Deos alienos, &c. Et Amos 2. Deceperunt eos idola sua, & mittam ignem in Iuda, & deuorabit ædes Ierusalem, quia conterunt capita pauperum. Ita filius & pater eius ierunt ad puellam vnã, vt violarent nomen sanctum meum. Deniq; conciones & historiae Propheticae plenæ sunt exemplorum & testimoniorum, quæ ostendunt hanc quartam causam iustissime patere. Plerunq; certa delicta puniuntur certis calamitatibus communibus, aut peculiaribus, quod vt sit manifestius, sæpe cum delictis pœnarum formæ congruunt, vt Sapientia 11. dicitur: Per quæ peccat quis, per ea cruciatur. Vt quia Dauid rapit alienam conjugem, vicissim ipsius coniuges constupratæ sunt. Item filius fratrem interficit, & aduersus patrem arma capit, quia semen suum adulterio polluit. Impiorum historiae habent innumerabilia exempla, in quibus pœnarum formæ congruunt cum sceleribus, vt Oedipus genuit et matrem, filij igitur mutua cæde pereunt, Antigona filia interficitur. Ita res ostendit maledictam fuisse generationem. Ita historiae ostendunt late vagari pœnas, & ex vno scelere innumerabilia peccata & multiplices calamitates oriri. Quare cum miramur aut deploramus magnitudinem calamitatum humanarum, tot vitæ confusiones, tot ruinas regnorum, de hoc fonte cogitemus: Vt cumulantur peccata,

sic cumulantur poenae, et si Deus eas mitigat, ut postea dicam. Sed de Ecclesiae poenis proprie dicamus. Hanc quoque sciamus poenam, & testimonia nobis proponamus. Micheæ 7. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei. Psal. 88. Visitabo in virga iniquitates eorum, misericordiam autem meam non auferam ab eis. Iesa. 46. Eram iustus es, & peccauimus, ac diu in peccatis fuimus, & tandem liberati sumus. Cecidimus quasi folium, & iniquitates nostrae quasi ventus dissipauerunt nos. Mira descriptio est, & tristissimum præcipue spectantur Ecclesiae, Gentes, familiae, tanquam ventis, propter contumaciam, ut decem tribus Israël, in quibus tamen reliquae Ecclesiae miserunt, abductae in exilium, latè dissipatae sunt. De hoc genere verum loquitur Christus Iohan. 7. Ne iterum pecces, ne quid tribularius accidat. Et Paulus 1. Cor. 11. Cum iudicamur, à Domino eripimur, ne cum hoc mundo damnemur. Apocal. 3. Ego quos diligam, arguo & castigo. **QVINTA** causa. Ut afflictiones sint testimonia doctrinae. Etsi enim Iesaias, Ieremias, Baptista, non propter peculiaria facta puniuntur, tamen sustinent ingentes ærumas propter alias causas, videlicet, Primum ut agnoscant iram Dei oblitus commune peccatum generis humani. Deinde suscipiunt certamina propter confessionem doctrinae. Vtrunque enim conspicitur in ærumis Pauli, quod videlicet non circumferat Euangelium libertatis, aut voluptatum causa, quia propter doctrinam magnas æurias sustinet, cum aliqui inter suos honesto loco tranquille morari possent. Deinde quod reuera ac serio sentiat veram esse hanc doctrinam, eo confirmat, quia mortem mauult sustinere, quam abipere professionem Euangelij. De hac causa dicitur Matth. 16. Qui vult me sequi, tollat crucem suam, & sequatur me. Et 2. Tim. 3. Omnes qui pie uolunt uiuere in Christo, persecutionem patientur. Psal. 119. Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. Psal. 119. Pericula in conspectu Domini mors sanctorum eius. **SEXTA.** Vastationes sint testimonium immortalitatis. Cum enim Deus promittat bonis bona, & hic horribiliter eos opprimi ab impijs sinat, & carnis peritis testimonijs ostendat se approbare Baptistam, Paulum, & similes, necesse est recitare aliam uitam, in qua ornetur bonis Baptistam, Paulus, & puniantur propter hos necatos, Herodes & Nero. Hinc loquitur Petrus: Si autem primum à nobis incipit iudicium, quis erit finis eorum, qui repugnant Euangelio? **SEPTIMA.** Ut dicamur similes imaginis filij Dei, ut Roman. 8. dicitur. Et ipse dicitur. Non est discipulus maior magistro. Christus subiit poenam & ærumas propter nostra peccata, factus pro nobis victima, placans iram Dei, ut recipiamur, quanquam indigni, sed qui recipimur, ut huiusmodi haeredes eius gloriae, quam meruit Christus, oportet prius hoc re-

peccati destrui, ut Roma. 6. dicitur: Verus noster homo simul
 crucifixus est, ut destruat corpus peccati. OCTAVA. Etiam
 illis, in quibus non puniuntur peculiariter facta atrocitas, est tamen
 superior immundities, securitas, admiratio sui, dubitationes multæ.
 hæc mala emendantur in cruce, & cauentur futuri lapsus, ut 2. Cor.
 dicitur: Responsum mortis in nobis habuimus, ne mea virtute con-
 fideamus. Et ad hanc causam multa dicta & exempla pertinent. Vult
 enim Deus in omnibus sanctis crescere penitentiam & dona. 2. Cor.
 4. Esti noster homo exterior corrumpitur, tamen interior renouatur
 quotidie. Proverb. 3. Quem diligit Dominus, corripit. Heb. 12. Fla-
 gellat omnem filium, quem recipit. Psal. 118. Bonum mihi, quod hu-
 miliasti me, ut discam iustificationes tuas. Iesa. 28. Vexatio dat in-
 tellectum. Item: Quem docebit scientiam? Ablactatos à lacte, auul-
 sos ab uberibus. Iesa. 26. Domine, in tribulatione visitant te, angus-
 tia in qua clamant, disciplina est eis. NONA. Ut appareat sancto-
 rum inuicem obedienciam præstare non ambitione, aut tantum præ-
 sentium utilitatum aliquarum causa, sed principaliter, ut Deo serui-
 ant, & ipsum celebrēt, ut Psal. 43. Hæc omnia venerunt super nos, nec
 obliui sumus te, &c. DECIMA, Ut appareat Ecclesiam non hu-
 manis consilij & præsidij, sed ab ipso filio Dei capite Ecclesie, ac du-
 ce, diuina potentia colligi, defendi & seruari, & ut in nostra infirmi-
 tate conspicatur præsentia & potentia Christi propugnantis nos ad-
 uersus Diabolorum & Tyrannorum furores. 2. Cor. 4. Circumferimus
 thesaurum hunc in vasis testaceis, ut excellentia potentie sit Dei, &
 non ex nobis. Psal. 119. Illi in curribus & in equis, nos autem in no-
 mine Domini Dei nostri. Psal. 43. Deus auribus nostris audiuimus, &
 patres nostri annuntiauerunt nobis, opus quod operatus es in diebus
 veterum, in diebus antiquis: Manus tua gentes disperdidit, & plantaſti
 eos. Nec enim gladio suo acquisierunt terram, & brachium eorum
 non saluauit eos, sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio
 vultus tui, &c. Iohan. 15. Sine me nihil potestis facere. 1. Cor. 1. Qui
 gloriatur, in Domino gloriatur. Osee 13. Perditio tua est Israël, tan-
 tummodo in me auxilium tuum. Iesa. 46. Qui portamini in vtero
 meo, qui gestamini in mea aluo, senescentem Ecclesiam ego portabo.
 Ego feci, ego feram, ego portabo & saluabo. Iesa. 48. Propter me,
 propter me faciam ut non blasphemem, & gloriam meam alteri non
 dabo. RECENSVI causas, propter quas Ecclesia ingen-
 tibus argumentis subiecta est. Nec esse hanc commemorationem con-
 siliam vtiunque ad demulcendos animos rhetorica consuetudine,
 sed causas veras & magni momenti esse, ita intelligemus, si & no-
 stras & Romanas, & publicas, attente considerabimus. Ridentur hæc ab
 Epicureis, & omnibus alijs qui ebrij voluptatibus sunt, aut gloria.

Sed pij in veris ærumnis ac doloribus agnoscunt, hanc doctrinam & veram, & diligenter meditandam esse. Et hinc excitandos esse animos ad timorem Dei, & ad quærendas veras consolationes. *Ve enim remedia salutaria non possunt adhiberi in morbis, nõ explorata causa: ita nos in Ecclesia veras miseriarum nostrarum causas intelligere & deplorare discamus, vt iram Dei aduersus commune peccatum, & nostra peculiaria delicta agnoscamus, & compescamus impia aberrantes à lege, considerata magnitudine horribilium peccatorum.* Deinde etiam remedia quæramus.

PHILOSOPHIA vero in re errat, nec causas principales videt humanarum miseriarum, nec efficacia remedia proponere potest, desigit oculos in materiam, nec de homine aliter quam de pomis, aut violis, aut rosis cogitat. *Ve de sit in hominum natura tanta labe, ignorat. Deinde non solum culpam errorem & prauas cupiditates hominum, sed radicem ignorat, nec vituperat ignorationem & contentum Dei.* Deinde remedia proponit, quæ dolorem & indignationem frementis animæ mitigent. Tantum dicunt, malum cum tolli non possit, necessarium herendum esse, vt si equos aut boues iuberent mortem patienter ferre. Quid iuuat (inquiunt) ad necessarium malum insuper addere inanis animorū cruciatus, & nihil profecturos? Bonus animus, inquit, virtus, in re mala dimidium est mali. Nec mitigationem, auxilium, vt liberationem proponunt, sed iubent fugere omnes ærumnarum occasiones, quantum omnino fieri potest. Hinc Epicurei præcipiunt vitandam esse gubernationem Reipublicæ, quia manifestum est, gubernationem plenam esse solitudinum & periculorum, & sapienter exitus asserre, vt Palamedis, Thrasibuli, Demosthenis, Ciceronis, Pompeij, Cæsaris, & aliorum innumerabilium exempla testantur.

ALII quædam grauioribus etiam virtutes aduocant, in quibus etiam si multa omittuntur, tamen hoc verum est, quod dicunt propter dolores non faciendum esse contra vllam virtutem. Caro propter mortificationem non debet sibi consciscere mortem, facit enim contra modestiam. Coriolanus propter iracundiam non debet obsequi civitati vindictæ, & patriæ bellum inferre. Obliviscitur enim pietatis, quam debebat patriæ, Demosthenes pulsus ciuitate, non debet abiectione muliebriter lamentari, facit enim contra modestiam, quæ in conspectu moderationem efficit. **HIS** consolationibus recitatis, deplorant generis humani miserias, & colligunt multorum calamitatorum exempla, quod leuius videtur esse onus, quia cum multis beatiorum communem miseriam generis humani. Tandem cum vident quædam tragica mala nulla consolatione leniri posse, delabuntur ad illud Optimum non nasci. Ita in Philosophica consolatione tota, nisi mentione est Dei, nulla liberatio, nulli exitus, nullus opitulatio.

ET SI autem ut recte valentes medicorum sermones non
 proficiunt, ita ebrii voluptatibus, nec Philosophicas, nec Euange-
 licas consolationes considerant, tamen ægrocius animus auidè inquit
 & medicinam vndecunq; offertur, accipit, maxime vero acquies-
 cit intelligat à Deo certis testimonijs consolationem propositam
 Deinde quærit sapientum cogitationes, quæ in leuioribus ærum-
 petam non nihil leniunt dolores. Et collatio ipsa doctrinarum bo-
 nae menti suavis est, & addit lucem diuinis consolationibus, easq;
 utiliores efficit, & animos exuscitat, ut Deo gratias agant, quod vere
 efficit se nostrarum miseriarum cura, tam illustribus testimonijs ostē-
 dit. Exhibuit enim nobis filium suum, ut esset testis & pignus suæ mi-
 sericordiz erga nos, & multis concionibus amplissimis promisit au-
 xilium & liberationem calamitosi petentibus opem, & exempla ad-
 huc liberationum insignium, & experimur ipsi exempla quotidiana.
 Valde est igitur habere in conspectu, & ob oculos posita capita præci-
 pua consolationum, quæ in doctrina cælesti traduntur, & necesse est
 eas sententias annotatas tenere, quæ doceant mentes de voluntate
 Dei. Ideo enim traditæ sunt, ut cogitentur, & accendant nos ad agni-
 tionem Dei, & proponant auxilium. **R**ECENSERIMVS au-
 tem quinq; locos consolationum, traditos à Deo, quos meminisse ne-
 cessè est. **P**RIIMVS locus est: Omnes homines, ac præcipue
 Ecclesiam, oportet statuere non casu nos affigi, sed sciente Deo. Et
 quocunq; affliciones vel à materia vel à diabolo, vel ab hominum
 iniuria oriuntur: tamen sciamus eas permitti aliquo Dei consilio,
 dumtaxat esse præscriptas, vltra quas scire diaboli aut hominum ma-
 licia non poterit. Esti autem hic primus locus nondum est integra
 consolatio, tamen initio Epicureas opiniones ex animis euelli & ex-
 tergere oportet. Imo nihil dubium est, hanc ipsam ob causam præci-
 pua Ecclesiam exerceri tam duriter, & rursus liberari, ut crescat in
 animo lumen vere statuens, non casu nasci & occidere homines. Sed
 hæc vere esse Deum, qui se patefecit misso filio, & nobis tradidit
 verbum suum, & vere irasci eum peccatis, & sanare resipiscentes.
 Nec exiguum est certamen, liberare animos ab Epicureis furoribus.
 Ideo primum hæc dicta nobis ipsi inculcemus. Matth. 10. Nonne duo
 passeres esse videntur, & vnus ex eis non cadet super terram sine Pa-
 tre vestro? Omnes autem capilli capitis vestri numerati sunt: Ne igitur
 timeatis, multis passeribus meliores estis. Actor. 17. In ipso vi-
 uimus, mouemur & sumus. Psal. 32. Qui finxit singillatim corda eo-
 rum, qui intelligit omnia opera eorum. Psal. 93. Qui finxit oculum,
 non videret? In Threnis Ieremiæ manifesta refutatio est sermonum
 Epicureorum, cap. 3. Quis est iste qui dixit, fieri hæc non iubente Do-
 mino? Ex ore altissimi, neq; bona hæc mala egredientur? Quid mur-
 murat

murat homo contra Deum? Pſal. 99. Scitote quod Dominus ipſe eſt Deus: Ipſe fecit nos, & nō ipſi nos: Nos autem populus eius, & oves pascua eius. Ieſa. 45. Ego Dominus, & non eſt alius, formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum, videlicet pœnas: Ego Dominus loquens iuſta & annuntians vera. Sophonis: Et erit in tempore illo, ſcrutabor Ieruſalem lucernis, & viſitabo vira deſixos in ſecibus ſuis, qui dicunt in cordibus ſuis: Non faciet vira Dominus, & non faciet male, & erit domus eorum deſerta. i. Reg. 2. Dominus mortificat & viuificat. H v c aſſeribat ſibi quilibet pœnaſteſtimonia, ut firmiſſime ſtatuat, non accidere caſu ærumnas, ſed à Deo, & reuera iuſtum iudicem, ira ſei peccatis, & punire ſon. Et pios calamitoſos ſuo quodam conſilio exercere. Hunc primam inueniunt confirmant & teſtimonia, quæ in ſequētibus locis, & ſupra in citantur, quia ſemper complectuntur mentionem Dei, tum pœnatum caſtigantis, tum liberantis, vt: Caſtigans caſtigauit me Dominus.

INNUMERABILES homines, qui in ſecula vna aut mediocribus difficultatibus, non habuerunt opinionem ærumnas, ſed vtrunq; tenuerunt hanc perſuaſionem, res humanæ Deo non eſſe, ijdem cum incidunt in magnas ærumnas, prorsus hanc perſuaſionem amittunt, & cogitant caſu & ſine vilo Dei conſilio multaminiari, oriri & occidere alia placidius, alia durius. Deniq; his ſtatim præcipue Diaboli, ſpiritus mendaces ſauciant animos in ærumnas ad vnum contumelia afficiant, excitatis furoribus Epicureis. Ideo diligenter animi aduerſus hæc tela Diabolica præmuniendi ſunt.

SECVNDVS locus: Nihil diligitur aut placide ſeruetur, ſine vlla boni ratione. Quare cum Saul tantum cogitat ſe puniri à Deo, fugit Deum triſtiſſimo fremitu. Tenenda eſt igitur boni ratio in ærumnis. Cauſa finalis ſcienda eſt, cur Deus puniat. Supra in præcedentibus & finalis recensui. Sed quæcunq; ſunt impulſiue, quæ poſſunt de variæ & nobis ignotæ, nos ſemper hanc finalem teneamus certam fide, quod Deus puniat aut exercet, non vt perdat nos, ſed vt conuertat ad poenitentiam, aut exuſcitet, vt creſcant in nobis timor, aduocatio, & cæteræ virtutes. Cum hæc bona voluntas Dei contemnitur, iam accedere animus ad Deum, & ſe ſubijcere ipſi vtrunq; accipit, & tolerat pœnam ſeu ærumnas placidius. Hæc eſt præcipua Euangelij doctrina inde vſq; ab initio per Patres, Prophetas, Chriſtum & Apoſtolos tradita, humanum genus tot ingentibus ærumnis ſubiectum eſſe, non vt ruat in æternum exitium, ſed ut agnoscat Dei aduerſus peccata, & hac admonitione retrahatur ad poenitentiam, & redeat ad Deum opitulatorem. Id intelligebant Adam & Aba, cum viderent mortem Abel, ſeſe admoneri de ſuo peccato, & abierant, ſed tamen norant Deum velle, ne ſpem vitæ æternæ abijcerent.

merant traditam promissionem de semine, quod abolita morte
 mortuum erat ipsis hunc Abel interfectum. Sed tamen in tanto do-
 cuit illis fuit eluctari ex dubitatione. Sape igitur reperita
 hanc doctrinam in Prophetis. Ezech. 33. Vivo ego nolo mortem pec-
 catoris, sed ut conuertatur & viuat. Iurat Deus se punire, non ut per-
 dat, sed ut retrahat nos ad pœnitentiam. 1. Corinch. 11. Cum iudica-
 verit Dominus corripimus, ne cum hoc mundo damnemur. Psal. 118.
 Domine humiliasti me, ut discerem iustificationes tuas.
 Apocal. 3. Ego quos diligo, arguo & castigo. Iesai. 28. Vexatio dat in-
 tellectum. Item: Quem docebit scientiam? Ablactatos à lacte, auul-
 tos ab herbis. Iesai. 26. Domine in tribulatione visificat te, angustia
 in qua clamant, disciplina est eis. Ad Heb. 12. Flagellat omnem fili-
 um quem recipit. Prouerb. 3. Quem diligit Dominus, corripit. Matth.
 23. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam
 vos. Hic mandat Christus omnibus, qui se oppressos esse miseris fen-
 dit, ut querant hunc opitulatorem à Deo missum. Et Iesai. 61. in-
 quit se missum esse, ut consoletur omnes lugentes, & det oleum gau-
 dii pro lacru, &c.

D E N I Q V E & sequentis loci testimonia
 hanc docent, quæ continent promissiones, in quibus Deus pollicetur
 liberationem, aut auxilium afflictis, & testatur se adesse calamitosi-
 simum invocantibus, ut Iesai. 57. Habitans cum contrito & humili
 corde, ut visificet spiritum humilium, & corda contritorum. Ec-
 clesi. 35. Prope est Dominus his qui tribulato sunt corde. Non igitur
 quæ sit perdat, sed iram declarat, ut nos horretur ad pœnitentiam,
 hanc de scriptum est: Concluse omnes sub peccatum, ut omnium mise-
 reatur. Tristis carcer est concludi sub peccatum. Significat enim sub-
 iugum Dei, morti & ærumnis. Ut David tunc concluditur sub pec-
 cato, cum pellitur in exilium, & exiit gloria virtutis, perinde ac si
 liberatus esset. Mauricius Imperator tunc concluditur sub pec-
 cato, cum in eius conspectu, filia, filius, coniunx interficiuntur.
 Sed his tantis miseris tamen retinenda fuit altera sententiæ pars:
 Peccatum non deserendum esse, sed statuendum quod velit nos recipere
 à liberare ab æterna ira. Sed quam difficile sit in magna calamita-
 te hanc consolationem amplecti, experientia ostendit.

T A R T V S locus consolationis est promissio auxilij, mitiga-
 tionis peccatorum, presentis Dei, & liberationis. Hic locus procul à
 Philosophia recedit. Nam humana ratio nõ iudicat pulso Davidi De-
 um adesse. Cam Cato videt Pompeium interfectum esse, Iulium vin-
 ce, nec prætrasci Deo, & se virum iustum, ut iudicat, & in causa ho-
 minis deseri iniuste dicit. Sed doctrina Euangelij testatur homines
 se eo adiectos à Deo, quia sint in calamitate, sed potius tunc Deum
 promitte-

promittere auxilium, & mitigationem malorum & liberationem. Nec putemus has consolationes inania verba esse: Res vera sunt, & fides experitur euentus, vt exempla declarant. Primum ergo aliquas promissiones colligamus ad nos confirmandos. Nahum 1. bonus est Dominus, & confortans in tribulatione, & agnosens spermas irae. Ioël 2. Conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia bonus est & misericors, & mitigans poenam. Id enim vult, cum ait: Dum poenitentia affici, cum punit. Psal. 33. Prope est Dominus his qui contrito sunt corde. Psal. 146. Qui sanat contritos corde, & algeros contritiones eorum. Psal. 49. Inuoca me in die tribulationis, & erue, & glorificabis me. Iesa. 57. Habitans cum contrito & humili spiritu, vt viuificet corda contritorum. Iesa. 66. Ad quem reuertentur nisi ad miserum & contritum spiritum, & trementem semetipsum. Matth. 5. Beati pauperes spiritu, quia horum est regnum caelorum. Beati qui lugent, &c.

L I B E R A T Deus suam Ecclesiam tutam ex omnibus miserijs, sed interim in hac vita necesse est obedire in aliquibus ærumnis, quia vult, vt dictum est, Ecclesiam subiectam cruci, & tamen quotidie multos liberat, etiam ex corporalium miserijs, & cum non prorsus liberat, tamen mitigat. Hanc mitigationem saepe describunt & petunt Prophetae, & nos petere discamus. Nam infirma hominum natura non posset sustinere iræ diuinæ magnitudinem, si exardesceret, vt nostra peccata merentur. Ideo clamat Dominus Psal. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. Item Psal. 110. Siquitantes obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? id est, si iræ exarserit tanta, quantam peccata nostra merentur, omnes subito peribimus. Psal. 77. Et non accendit omnem iram suam. Ierem. 10. Corripe me, sed in iudicio, non in furore, ne in nihilum redigat. Oia 11. Quomodo dabo te Ephraim? Quomodo obruam te Israel? Sicut sicur Adama & Seboim delebo? Conuersum est in me cor meum, & arsit commiseratio mea. Non faciam furem iræ meæ. Non percutiam penitus Ephraim, quia Deus ego sum, & non homo, in medio me constitus, id est, paream per misericordiam, cum Deus sim, & non homo deleri meum verbum, quod tradidi. Abac. 3. Cum irasceris, misericordiam recordaris. Iesa. 64. Et nunc Domine, pater noster es tu, & vero lutum, & fictor noster es tu, & opera manuum tuarum commoda. Ne irasceris Domine ualde, nec perpetuo memineris iniquitatum nostras. Ecce respice, populus tuus omnes nos.

H A C cōditio mitigatione diligentissime consideranda sunt, vt etiam cum poenitentia tolluntur miserijs, tamen sciamus nos interim iuari, liberari & corroborari, vt perferre onus possimus, & ipsas calamitates niri. Agar pulsa domo Abrahæ cum filio, in magnis ærumnis pene siti perisissent ipsa & filius, exaudiuit à Deo, & iuuauit eos.

Monte. Sic singuli petamus, & expectemus mitigationem ali-
ne nostra infirmitas prorsus succumbat. Ideo & Rom. 8. dici-
spiritus adiuuat infirmitatem nostram. **Q**UARTVS locus,
fidei & singuli pij in calamitate considerantes tres locos, quos re-
debent afferre fidem & inuocationem. Ideo enim tradidit De-
dulcissimas & amplissimas promissiones, vt nos eas fide am-
vt conspecta eius bonitate sustentemur, deniq; vt ipse in-
ac celebretur. Confugiamus ad Deum, admoniti his dictis :
curamus & expectemus auxilium diuinum, & acquiescamus in his
missionibus, vt acquiescebant pij in AEGYPTO, aut deserto, aut
Babylonico, scientes Deum adesse, opitulari, & tandem futu-
no exitus letos. **Q**UAE RVNT omnes homines, donec possunt,
visibilia praesidia in rebus aduersis. Alius confidit pecunia, alius po-
potum amicorum fauore. Haec cum fallunt, multi franguntur animis,
nullam consolationem admittunt. Hos dolor iste ostendit, solis vi-
visibiles rebus confisos esse, non Deo. Licet vti rebus à Deo ordina-
vt David vtebatur suo exercitu. Sed fiduciam rerum sine Dei fidu-
ca respicit vox diuina : Male dictus qui cōfidit in brachio carnis, &c.
Haec in ista fiducia cito deprehenditur, cum amittimus visibilia praesi-
dia, cum deserimur ab amicis. Hinc querelæ sunt Tyrannorum potius
vt cōpare, quam miserabiles, *φίλωρῆμ' ὦ τάλαν' ἀπὸ λυμῶν.*
Cur enim illis confidens, immoderatas res aut iniustas mouisti? Re-
ctus David inquit : Pater & mater dereliquerunt me, Dominus autē
derelinxit me. Rectius mulier Cananæ, quæ abiecta omni spe reme-
diorum humanorum, petit opem à Christo, nec deterreri se patitur,
etiam cum initio durius respondet Christus. In vsu vitæ, in periculis,
in exercitijs dicendum est, quam fiduciam Deus postulet, quam reiici-
at. Non intelligi hæc præcepta sine aliquo vsu possunt. Imo ideo Ec-
cl. moderata est cruce, vt in his exercitijs fides crescat, quæ in otio
in exercitijs extinguitur, vt scriptum est : Sedit populus mandu-
cans & bibens, & surrexit ad ludendum. Item Deuter. 32. In crassatus
est & calcitrauit. Iam vt nos ipsos de hac inuocatione aduoneamus,
rememorari hæc dicta. Psal. 48. Inuoca me in die tribulationis & eripi-
amur, & glorificabis me. Psal. 5. Et sperent in te, qui nouerunt no-
men tuum, quia non derelinquis quærentes te Domine. Psal. 54. Iacta
super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Psal. 33. Ille pauper
clamauit ad Dominum, & Dominus exaudiuit eum. Psal. 144. Prope-
st Dominus omnibus Inuocantibus eum in veritate. Iohan. 16. Peti-
te & accipietis. Lucæ 18. Oportet semper orare, & non languescere.
Philipp. 4. Ne sitis solliciti, sed in omni oratione & precatione cum
interuentione petitiones vestræ notæ fiant apud Deum. Ac fides
intercedat semper, vt primum petat remissionem culpe, postea
mitigatio-

mitigationem pœnæ, vt infra dicam de precatōe. **Q**UINTVS
 locus, Cum superiores sententias de uoluntate Dei in nostris exami-
 nis considerabis, uidelicet quod non accidant casu, quod Deus puniat
 non vt perdat, sed vt retrahat nos ad pœnitentiam, quod nichil optari,
 quod à se peti & expectari auxilium uelit, ac iam bonam uoluntatem
 Dei in nostris calamitatibus agnosces, scias postremo iudicium
 Dei esse, vt in calamitatibus sic sentientes ei obediamus, ne iras-
 cāmur ipsi, punienti nos, sed agnoscamus pœnam iustitiae, nosque
 Dei uoluntati subiciamus, ac aliquo modo uelimus, hanc
 placidè feramus hanc pœnam, vt iustitiæ diuinæ obtemperemus.
 Vult enim Deus in omnibus pœnis conspici ordinem suæ iustitiæ &
 iram aduersus peccatum. Cum igitur hæc obediētia & dolentis
 deratio, etiam præceptis diuinis mandata sit, repugnandum est illi
 & indignationi. Id docent hæc dicta. Micheæ ultimo: Irā Domini
 non potabo, quia peccaui ei. Et consolatio additur. Non enim irā
 est præceptum nosse, aut tolerare malum, sed ut ante dixi, si uocatio
 accedat, ideo & hic Micheas addit: Cum sedero in tenebris,
 Dominus lux mea est. 1. Petri ultimo: Deus superbis resistit, humi-
 libus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei.
 Præcipit vt Deo prementi nos obediamus, & nominat potentem ma-
 num, quod de utraque re intelligatur. Manus Dei potens est, & ad-
 uertendos superbos, & ad erigendos afflictos. Nulla est tantæ potē-
 tiæ, tam florens gloria & opibus, quam non facile possit Deo resiste-
 re, vt historiæ omnium temporum ostendunt. Sed memento exem-
 pla sanctorum, Dauidis & Nabuchodonosor. Hi ex summo fastigio
 deiecti, didicerunt se prius tutos fuisse non sua uirtute, non am-
 rum fide, non humanis præsidijs, sed Deo seruante, protegente &
 gubernante eos. Nimis longus catalogus esset, si recenseremus huius-
 um casus, qui horribiliter euersi sunt: Herculis, Achillis, Aias,
 Isonis, Philippi Macedonis, Pompeij, Cæsaris, Antonij, & alio-
 rum innumerabilium. **H**ORVM tragici exitus declarant hanc
 uocem: Abominatio est coram Deo, quicquid sublime est in uirtute,
 id est, quicquid gloriosum est sine agnitione & timore Dei, deue-
 nit. Ideo tantæ ruinæ sunt summorum uirorum, qui non solum pre-
 sentia, sed etiam uirtute antecelluerunt. **R**URSUS potē-
 tiam suam Deus etiam in erigendis pijs sæpe ostendit, vt Iosaphat
 ere liberatur: Dauid pulsus restituitur in regnum: Manasses
 diu captiuus fuisse, tandem post pœnitentiam incolumis dimittitur.
 In his exemplis scriptis affirmatur Deum esse autorem huius
 aduersæ mitigantur aut tolluntur, sic hoc Deo nos iuuante, & pœ-
 nante consilia & exitus, vt Psal. 27. dicitur, Dominus adiutor meus

meſtor meus, in ipſo ſperauit cor meum, & adiutus ſum. **S E N**
 ad præcepta, quæ obedire iubent. 1. Corinth. 10. Ne murmu-
 ſicut quidam eorum murmurauerunt, & interfecti ſunt ab inter-
 re, vt in Numeris cap. 21. narratur de ignitis ſerpentibus. **Pſal.**
 Subditus eſto Deo, & ſpera in eum. Breuis concio eſt de rebus
 ærumnis, & duas partes complectens, Præceptum de obedientia, &
 ſolam de conſolatione à Deo petenda & expectanda. **Pſal. 45.**
 & uidete quod ego ſim Deus. Mirum præceptum eſt, & igno-
 um Philoſophiæ, ſed conuenit cum dicto Ieſaiæ: In ſilentio & ſpe
 ue fortitudo ueſtra. Quod eſt igitur illud ſilentium? **Quidnam illud**
 uere? Primum obedienter tolerare impoſitas ærumnas. Deinde
 non accedere negotia ſine uocatione. Tertio, Non ut ſolet humana
 ſiſtencia diſcurrere ad quaerenda uaria præſidia, & in his aliqua in-
 uita, que ſine iuſto ordine, ſicut Reges Iuda, nunc inclinabant ad Aeg-
 yptios, nunc ad Syriacos reges, nunc ad alios, impliciti ſtultis ſce-
 derunt, poſtea cogebantur ſequi alienos furores. Huic impatientiæ
 & diſſociationi quaerentium auxilia ſine iuſto ordine, opponantur
 hæc uoces: Vacate, id eſt, quieſcite, expectate Dei auxilium, non diſ-
 currite in Aegyptum, in Syriam, ad Turcos, ad Aphros. In bona cauſa
 uis tranquillæ animis, & à Deo deſenſionem expectate, & ſi quid
 ſuus euenier, tamen melius eſt ſuſtinere ærumnas, quam in honeſtis
 conſilij bonam cauſam deformare. **EXPOSVI** quinque locos
 rarios in doctrina Euangelij, de tolerandis miſerijs, ignotos Philo-
 ſophiæ. Cum autem hac fide confirmati animi tolerant afflictiones,
 tunc uerè patientia ſeu tolerantia eſt ſacrificium, id eſt, cultus Dei,
 quoque à Deo mandatum, & eo factum, vt ipſi honos reddatur. Sic
Matth. 5. dicitur: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Et **Ro-**
man. 12. Offerre corpora ueſtra hoſtias uiuas, &c. Nec uero ipſa la-
 uis corporis, vt Ethnici putabant, eſt ſacrificium, ſed uoluntatis
 ſubſtantia, ſeu tolerantia in dolore, cum quidem uoluntas Deum
 uocare, & petit & expectat à Deo auxilium. Nec ſunt ſacrificia ac-
 cidentia calamitates, vt ſacerdotes Baal fodiebant ſua corpora, ſeu ut
 Deo ſe deuocabant pro Republica. **H i** furores Ethnici dam-
 nandi & execrandi ſunt, ſed illarum calamitatum tolerantia ſacrifi-
 cium eſt, quæ aut uocationem comitantur, vt Chriſti, Prophetarum,
 Apoſtolorum, & omnium piorum ærumnæ, profeſſionem ueritatis
 comitantur, aut que ſunt pœnæ, ſequentes communem imbecillita-
 tem, aut noſtra delicta, vt morbi, ſupplicia legitima, vt cum fures aut
 homicidæ ſupplicij afficiuntur. Harum miſeriarum tolerantiam di-
 tinas heri ſacrificium, ac de his dicitur 1. Petri 1. Pauliſper ubi o-
 uis eſt contriſtati. **S i c** igitur ſur cum ducitur ad ſupplicium,
 ue ſuam calamitatem. Primum ſtatuet, ſe non caſu hærere in hac
 pœna,

pœna, sed sciente & permittente Deo, certo consilio. Quo nam? aut
 cur? Quid ego magis plestor, quam tot alij Harpali in aulis multo
 plus furati? Te vult agnoscere iram suam aduersus peccatum, te vo-
 cat ad pœnitentiam. Nunc cogita quanta fuerit infirmitas tua. Im-
 pulsus cæca cupiditate alienum rapuisti, celsisti Diabolo, qui dicitur
 tur perniciæ hominum. Nunc igitur hæres in pœna. Nec curas tuas
 Diabolo, qui te prorsus à Deo auellere conatur. Incipe agnoscere fi-
 lium Dei Iesum Christum, & scito propter hunc te recipi. Solu-
 solabitur iam nunc quoque; vt latronem in cruce. Obædies igitur
 qui in his publicis pœnis ostendit exempla iræ suæ aduersus peccatum,
 & commonefacit homines, vt cogitent quanta sit Diaboli malicia
 imbecilles homines in tales miseria impellit. Dices vt Daniel
 bis confusio, sed Deo tribuatur misericordia, qui in talibus specu-
 lis non prorsus abiecit miseros, sed confugientes ad filium cœlestem
 re recipit. Erigas igitur animum fide & agnitione Christi, peruen-
 solationem, & expectes vitam æternam, vt latro in cruce. Ite
 li exemplo conspici potest discretio patientiæ, de qua loquuntur Phi-
 losophi: & patientiæ, de qua Euangelium concionatur. Philosophi
 nihil dicunt de præcipuis causis, nihil de Deo, nihil de auxilio Deo
 no, aut liberatione. Sit igitur hæc definitio huius virtutis, vt Phi-
 sopheri definiunt: Patientia est obædire rationi in miseris, ira do-
 lorem moderemur eatenus, ne faciamus contra iusticiam, aut
 virtutes. Vt Cato facit contra iusticiam, sibi mortem conficit.
 Coriolanus facit contra pietatem debitam patriæ, bellum ciuile
 cognatis inferens. Demosthenes facit contra modestiam, cum mul-
 briter lamentatur, pulsus in exilium. Et quanquam interdum vult
 quo modo pœnam iustam reus aliquis, vt Adrastus, qui casu inuol-
 cerat Cræsi filium, tamen iniustam pœnam, præsertim atrocem, non
 humana ratio non potest. Palamedes, Socrates, & similes ferunt
 plia, non quod velint pœnam, sed perinde tolerant, ac si elata-
 tur à leonibus. At Paulus vult aliquo modo supplicium, quia con-
 stimonium esse confessionis. Dauid vult aliquo modo pœnam, quia
 se, Deo debere nos hanc obædiētiam, scit à Deo proponi cœlestem
 iræ toti generi humano in hac sua pœna, præterea mitigationem
 peccat. Addatur ergo definitio in Euangelio tradita: Patientia Chri-
 stiana est, obædire Deo in sustinendis ærumnis, ita, ne vel à Deo
 ciamus, vel ei irascamur, vel contra alia præcepta Dei faciamus.
 moderemur animi dolorem, & auxilium ac mitigationem à Deo
 peccemus. Collatio definitionum ostendit discrimen, quod in
 plis tamen clarius conspicitur. Dauid intelligit se Dei consilio
 ri, & Deo obtemperat, & petit mitigationem. Socrates miratur
 iusticiam, & nihil de Dei consilio cogitat, casu se opprimi videt.

ut si casu præterisset, ruente aliqua turri, & cum opprimente, nec
 auxilium aut mitigationem à Deo. SEIVNGAMVS ergo
 ab Ethnicis in nostris ætumnis, & discamus præcipue hanc ipsam
 causam, totum genus humanum tantis miserijs onerari, vt ad
 irationem Dei & ad inuocationem veram excitemur. Cum videmus
 pestem, morbos, iniurias, bella, pestilentias, diluvia, excidij vrbi-
 um, & alias innumerabiles calamitates priuatas & communes, vult
 nos admiratione tantarum miseriarum attonitos, de causis & de
 vtilitate querere. Laudatur Platonis sententia in epitaphio, quam
 Cæcero expressit his verbis: NAM cui viro ex se ipso apta sunt
 omnia, quæ ad beate viuendum ferunt, nec suspensa aliorum aut bono
 casu aut contrario, pendere ex alterius euentis, & errare coguntur,
 hanc optime viuendi ratio comparata est. Verba Platonis hæc sunt:

ὅτι ἡ ἀνάγκη εἰς αὐτὸν ἀνάγκηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαι-
 μονίαν φέροντα, ἢ ἐγγύς τούτου, καὶ μὴ ἐπ' ἄλλοις ἀνθρώποις
 ἐπιπέσειν ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πρᾶξάντων, πλανᾶσθαι ἀνάγκη-
 ται καὶ τὰ ἐκείνῳ, τότ' ἀρετὰ παρὰ σκέυασα ἔσθ'.

Quod monet Plato, ne pendeant vniuersæ spes nobis à fortunæ
 bonis, aut hominum coniunctionibus, recte docet: Sed quod deducit
 nos ad nostras virtutes, nondum satis est. Nam ad Deum deduci nos
 oportet. Multa enim accidunt homini, vbi humana virtus sine Dei
 auxilio succumbit. Hic vult Deus se agnosci & inuocari, & pollicetur
 auxilium, & experiemur hanc consolationem non esse inanem Rhe-
 toricam, si in vero dolore inuocabimus, sicut scriptum est: Prope est
 Dominus his qui tribulato sunt corde.

DIXI de causis ærum-
 narum, & de consolationibus, & virtutem, quæ patientia seu toleran-
 tia vocatur, quam Græci nominant ἀνεξικακίαν, vtcunq; descrip-
 sit. Quæ etiam necessaria est, quia diuinitus hæc obedientia postularur,
 in qua & vtilitates magnæ exsuscitent nos, vt eam maiore cura ample-
 ctamur. Vbi animi hac virtute non confirmati sunt, varie ruunt, ira-
 scuntur Deo, querunt auxilia inconcessa, vt Saul consulit magicam
 mulierem, Reges faciunt iniusta fœdera, multi cupiditate vindictæ
 mouent Ecclesiam & imperia, vt Arrium dolore repulsæ motum aiunt
 ad turbandam Ecclesiam: Et vidit nostra ætas exempla talia non pau-
 ca. Magnam incendium est vindictæ cupiditas in multis, vt in Alci-
 biade, Coriolano, & in alijs magnis viris. Sed discamus priuato do-
 lori anteferre publicam vtilitatem, nec per impatientiam non neces-
 sarios tumultus excitemus. Quantum decus fuit Scipionis modera-
 tio, qui cum facile posset tribunorum iniustas criminationes armis
 opprimere: tamen vrbe cedere maluit, quam sine necessitate mouere
 impudicam.

Ac præcipue nos in Ecclesia pericula publica proſpicimus. Motæ diſcordiæ cupiditate vindictæ, sæpe horrendas dogmarum confuſiones, & bella ciuilia excitant. Hæc mala diligenter cauenda ſunt, & grauiſſe ac prudenter iudicandum eſt, quibus de rebus ſic pugandum, & vbi non ſic pugandum. Non dimicandum eſt de priuatis officiis, non prætexendæ publicæ cauſæ priuatis odijs & inuicis, ſed vere & neceſſariæ doctrinæ puritas grauiſſe & ſedatis animis delibanda eſt.

Et ſi Philoſophia quærit in materia & voluntatibus minimum propinquas calamitatum humanarum cauſas, tamen hæc principales in Eccleſia Dei patefactæ ſunt, videlicet, peccata inſtituta hominis, & furores Diaboli, qui vt Deum contumelia afficit, præſertim in Eccleſiam hoſtiliter graſſatur.

Et ſi autem hæc prima initia ſunt omnium calamitatum, tamen diſcrimina quædam ſunt. Vt alia cauſa propinqua eſt cur Dauid aſſigatur, cum ex repropter adulterium & homicidium eiſcitur. Alia cauſa propinqua eſt ærumnarum Ieremiz, qui in confeſſione veritatis interſicitur. Propter hanc cauſarum diuerſitatem, genera calamitatum diuerſa nominari poſſunt, quæ ideo illuſtris vocabulis diſcerno, vt diſcrimina de diuerſis cauſarum planius intelligi, & facilius explicari poſſit, quam quidem intelligi neceſſe eſt, & propter conſolationes, & iudicandas diſputationes de ſatiſfactionibus, & alias.

Et ſi primum genus *τιμωριῶν*, quæ ſunt pœnæ cetorum delictorum, quæ non quidem ſunt compenſationes ſeu ſatiſfactiones, quæ impetrantur remiſſionem culpæ aut pœnæ æternæ, ſed ſunt opera iuſtitia diuinæ, per quæ vult Deus commonere nos & alios de ſua iuſtitia, ut ſciamus & quæ ſint peccata, & vere irarſi Deum peccata, & cum in hac vita mortali, tum in futura punire, niſi rursus ad Deum conuertamur. Ad hoc genus pertinent plurimæ calamitates in omni genere humano, quia plerique homines etiam atrocibus delictis irritant iram Dei. Quanquam autem hæc pœnæ ſunt opera iuſtitia Dei, quæ vagantur per omnes gentes, tamen in Eccleſia ex parte præmiſſiones firmæ & immotæ, quas Deus immenſa miſericordia nobis tradidit & patefecit, quæ affirmant in hac ipſa ira Deum tamen velle ad ſuum mediatorem confugiamus, & ſeruemur, ac ſalutem aduonemur, sæpe etiam & in hac vita mortali tollantur aut mitigantur calamitates. Ideo apud Micheam cap. 7. ſcriptum eſt: Iram Domini portabo, quia peccaui ei. Hic aperte de pœna loquitur, & tamen conſolationem addit: Cum ſedebo in tenebris, Dominus lux mea. Ac multa diſcit Eccleſia in his pœnis. Diſcit quæ ſine peccata, & ſciet iuſtum Dei iudicium & iram aduerſus peccata, & tribuit Deum iuſtitia, vt Daniel inquit: Tibi Domine iuſtitia. Similiter tibi accenditur lux Euangelij, quæ docet gratiam exuberare ſi peccata

an, vt ad Romanos scriptum est. Discunt piæ mentes, immensa
 ritate & misericordia Deum lenire suam iram iustissimam, & an-
 tere nostram salutem indignationi suæ. Et tamen vt iusticiæ satis-
 feruatur esse iram in filium. Harum collationum, iusticiæ &
 misericordix consideratio, studium erit cœlestis sapientiæ in vita
 eterna. Sed tamen nunc ut in tirocinio initia pie cogitanda sunt.

S E C U N D U M genus sit, *δουλοσολος*, cum non propter certa
 iustitia, sed exercendi & confirmandi causâ affliguntur homines Deo
 placentes, & qui non habent saucias conscientias, vt carcer Ioseph,
 Davidis ærumnæ, cum Saul ei iniuste insidiatur, calamitates Iob. Est
 enim in omnibus sanctis in hac vita sunt peccata, tamen alia causâ
 propitiâ est, propter quam Deus tam duriter hæc sua organa exer-
 cit. Non vult in otio & luxu fidem & inuocationem extinguere, vult in
 ipsa ærumnis crescere virtutes, vt in gubernatione sint vigilantiores
 & feliciores.

T E R T I U M genus est *μαρτύριος*, cum propter
 confessionem vere doctrinæ homines Deum vere colentes, affliguntur
 aut interficiuntur, vt mors Abel, supplicia Ieremiæ, Pauli & aliorum,
 qui in confessione veritatis interfecti sunt, nequaquam sunt pœnæ
 tantorum delictorum, sed testimonia, in quibus ostendunt, se, cum ve-
 ritatem vitæ anteferunt, serio sic sentire de Deo, vt docent, ac vere
 credere nequaquam fabulosam esse doctrinam Euangelij. Testantur
 se non restare aliam vitam, & aliud iudicium post hanc vitam. Paulus
 mouerat mortuos in vitam, quo exemplo testimonium diuinitus
 ostensum est, Deo Paulum placere. Nec propterea abiecit eum, et-
 iam si turpissimo tyranno interficitur. Restat igitur aliud iudicium,
 in quo Deus Paulo bene faciet, & de Nerone pœnam sumet. Et sicut fi-
 lius Dei summos & acerbissimos cruciatus sustinuit, ita præcipua lu-
 mina Ecclesiæ præcipuas ærumnas sustinent, vt degustent passionem
 filij Dei, & quidem Abel, Isaac, & alij Patres & Prophetæ typi fue-
 runt, significantes mortem Christi.

Q U A R T U M genus est
Μετῶπ. Est autem solius filij Dei obedientia, in omnibus ipsius af-
 flictionibus & morte. Nam in hunc deriuata est ira æterni Patris ad
 nostras peccata nostra. **H A E C** quatuor genera distincta appel-
 lationibus considerare vile est, propter multarum disputationum ex-
 plicationem.

**DE INVOCAZIONE DEI,
 SEV DE PREGATIONE.**

C Vm de cæteris virtutibus, de Temperantia, de Mansuetudine, &
 alijs tam accurate scripta multa legantur, mirum est de hac vir-
 tute omnium summa, de inuocatione Dei, non solum pauca tradita
 esse,